

Türkiye’de Kültürel Kriminolojinin Yöntemsel İmkani

The Methodological Viability of Cultural Criminology in Turkey

Boran Ali MERCAN*

Öz

Önleyici ve etkin bir ceza-güvenlik aygıtı oluşturma kaygısı güden Türkiye suç çalışmaları, sosyo-ekonomik suçlu profillemeye vasıtasıyla idari bir kriminoloji (*administrative criminology*) görünümü sergilemektedir. Suç görüngüsünün oluşum koşullarını *anlama* ve *açıklama* gayretini epey mesafeleyen idari kriminoloji, suç sorunsalını istatistiksel hesaplama, ceza ve kontrol tekniklerinin rasyonel-etkin kullanımına indirgemektedir. Bu yazı, Türkiye’de suçun akademik bağlamda sosyal kavranışına kültürel bir perspektif getirmeyi amaçlamaktadır. Anglo-Amerikan literatürde kültürel kriminoloji (*cultural criminology*) yirmi yılı aşkın süredir telaffuz edilmekte; suçun sadece sosyal bir inşa olduğu kavrayışının ötesine geçerek etnik, sınıfsal, ırksal ve cinsiyete dayalı yukarıdan aşağı ve aşağıdan yukarı sürekli müzakere edilen ve yeniden-kurulan bir görüngü olduğunu savlamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de kültürel kriminolojinin *anlık* ve *akışkan* etnografi gibi iki aracının yöntemsel kullanılabilirliği ileri sürülecektir. Türkiye’de suçun kültürel ve duygulanımsal tüm boyutlarını yakalamak adına kültürel kriminoloji önemli bir yöntemsel imkan sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, idari kriminoloji, kültürel kriminoloji, anlık etnografi, akışkan etnografi.

Abstract

Much of criminology in Turkey tends to display an administrative criminological character due to the overwhelming concern of having an effective, deterrent punitive-security apparatus, by way of socio-economic offender profiling. However, administrative criminology reduces the problematic of crime to a mere statistical calculation and the rational-effective use of punishment and control techniques, distancing itself away from the *understanding* and *explaining* of crime as a social phenomenon. This article brings cultural criminology to the academic understanding of crime in Turkey. For more than two decades in the Anglo-American criminological literature, cultural criminology argues that crime is an upwardly and downwardly reconstituted, negotiated and socially constructed phenomenon based on race, gender and class. This paper thus suggests the methodical usefulness of cultural criminology's *instant* and *liquid* ethnographies in Turkey. Cultural criminology presents a viable methodological track to grasp the cultural and affective dimensions of crime.

Keywords: Crime, administrative criminology, cultural criminology, instant ethnography, liquid ethnography.

Giriş

Türkiye suç çalışmaları, Anglo-Amerikan kriminoloji yazınında idari (*administrative*) kriminoloji olarak ifade edilen ana akım pozitivist bir yaklaşımın etkisi altındadır. Ceza adaleti rejimi ve polisiye teknolojinin etkin kullanımını vurgulayan ve temelde suçun ortaya çıktığı zaman ve mekanı kontrole dayalı yönetimsel mantığı ifade eden idari kriminoloji, modern yaşamın toplumsal niteliği nedeniyle tezahür eden riskleri ortadan kaldırma kaygısına dayanır (Young, 1997; özellikle bkz. Garland, 2001). Rutin faaliyetler teorisi ve durumsal suç önleme yaklaşımı çerçevesinde, gündelik yaşamın olağan işleyişinde ortaya çıkan suç fırsatlarının engellenmesine odaklanan idari kriminolojinin yaşanılan mekanın kontrolünden daha geniş ölçekli bir kontrol yönetimi anlayışına evrildiği görülmektedir (Cornish ve Clarke, 1986; Felson, 2002; Smith ve Tilley, 2005). ‘Ontolojik güvencesizlik’ ve ‘risk toplumu’ gibi tanımlamaların işaret ettiği sosyal, kültürel, ekonomik ve politik farklı düzeylerde bireyin bütün bir varlığının çeşitli risklerle çevrelendiği geç modern (*late modern*) Batı toplumsal formasyonlarında risk olgusu, mikro ve makro farklı ölçeklerde kontrol altına alınması gereken bir görüngü haline gelmiştir (Young, 2007, ss. 1–16; Beck, 1992; Baumann, 2000). Bireyin kültürel ve ideolojik açıdan içlendiği ve fakat sosyo-ekonomik açıdan dışlandığı küresel kapitalizm koşullarında (Young, 1999, ss. 1–29), suç gibi fiziksel, psikolojik ve psikik potansiyel riskler, sadece Batı toplumları için değil, artık tüm coğrafyaları etkisi altına alan ortak bir sorunsal niteliğindedir.

* Dr., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, mercan@politics.ankara.edu.tr

Ontolojik güvencesizlik ve riskin yaygınlaştığı Türkiye toplumsal formasyonu da idari kriminolojik bakış açısı ve araştırma tutumunun ağırlık kazandığı bir akademik geleneğe sahiptir. Türkiye suç çalışmalarında, öncelikle anlama ve açıklama gibi sosyal bilimsel araştırmanın kurucu sorunsallaştırma fazları geçilmeksizin, aslen suç ve suçlu profili çıkarma kaygısının ön planda olduğu söylenebilir (Kızmaz, 2006; İçli vd., 2009; İçli ve Çoban, 2012; İçli vd., 2012). Aslında, suç ve suçluya yönelik oldukça realist bir bakışın eseri olan idari kriminoloji, makro ölçekli sosyo-yapısal açıklamalar yerine, mikro ölçekli öznel tercihler temelinde suçu aşırı bireyselleştirme eğilimi gösterir ve suç meselesinin çözümüne ilişkin siyasaları kontrol ve cezalandırma aygıtlarının artan düzeyde güçlendirilmesiyle ilişkilendirir (Matthews and Young, 1992; ayrıca sağ realizm için bkz. Wilson, 1975; Murray, 1990). Realist bakış açısıyla suçu kavrayan idari kriminoloji temelde özcülükle maluldür, sosyal eşitsizlikleri ve yapısal meseleleri ele almaktan kaçınır, bireysel sorumluluğu aşırı vurgularken insan eyleminin rasyonelliğini abartır ve daha da önemlisi toplumsal güç ilişkilerini göz ardı eder (Matthews, 2014, s. 15–8). Bu bağlamda, insani eylemin rasyonel tercihlerle belirlendiğini ön-varsayan realist suç çalışmaları, idari kriminolojik yaklaşıma epistemik dayanak sağlar.

Bu makalenin amacı, Türkiye’de idari kriminolojinin epistemolojik ve metodolojik ağırlığına karşı kültürel kriminolojinin teorik ve yöntemsel ilkelerini savunmak olacak; suç, fail, mağdur ve kolluk kuvvetleri arasındaki karmaşık ilişkiler bütünü sürekli bir kültürel inşa ve müzakere alanıdır (Ferrell ve Sanders, 1995; Hayward, 2004; Hayward ve Young, 2004; Ferrell vd., 2008, Young, 2011). İnşacı ve yorumsamacı ve hatta psikososyal bir bakış açısının gerekliliğini ileri süren kültürel kriminoloji, suçların ve cezaların sosyo-kültürel bir bağlama sahip olduğundan hareket eder; belirli bir tarihte suç olan eylem başka bir zaman ve mekan dahilinde suç teşkil etmeyebilir ya da suça ilişkin toplumsal tepkiler zamanla değişebilir. Sosyo-kültürel olanın değişebilirliğinden-akışkanlığından, biricikliğinden ve karmaşıklığından hareketle, bu makale, temel bir araştırma ve aktarım tipolojisi olarak beliren ana akım, pozitivist Anglo-Amerikan suç teorilerini Türkiye’de suç görüngüsünü açıklamak adına referans noktası kabul eden genel akademik eğilime eleştirel yaklaşacak ve kültürel kriminolojinin etnografik imkan ve zenginliğini ileri sürecektir.

Kriminolojik saha araştırmaları hem Türkiye’de hem de dünyada genellikle karakol, mahkeme ve cezaevinde yürütülür. Fail veya tutuklu/hükümlülerle cezaevinde yapılan görüşmeler toplanan bulguları çarpıtıcı etkiye sahiptir: Suç fiilini gerçekleştirmiş aktörler fiili gerçekleştirdikleri ana ilişkin duygu ve düşüncelerini içinde buldukları cezaevi ortamının baskısı altında telaffuz eder. Bu nedenle, özellikle cezaevinde yürütülen görüşmelerden elde edilen, aslında görüşmeci ile görüşülenin ortak inşası olan bulgular, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği zedeleyecek pek çok faktörün etkisi altındadır: Tutuklu/hükümlü belirli amaçlar ve beklentiler doğrultusunda yanıtları manipüle edebileceği gibi; tutuklu/hükümlünün söylemsel kendilik temsili ile psişik/iç dünyasında hissettikleri yani duygulanımları arasında bir örtüşme olması gibi bir zorunluluk da yoktur. Kısaca cezaevi/hapishanenin baskısı altında faillerin ifadeleri, kendilik temsilleri ve genel olarak söylemleri ile psikolojik/psişik dünyalarında deneyimledikleri arasında radikal bir farklılık kaçınılmaz olacaktır. Söz konusu kısıtlara karşı, kültürel kriminoloji failleri kendi sosyal ortamlarında gözlemlemeyi, onlarla temas etmeyi ve görüşmeyi öneren bir etnografik inceleme önerir. Bu nedenle, kültürel kriminoloji iki temel etnografik yöntemin önemini vurgulamaktadır: Anlık (*instant*) ve akışkan (*liquid*) etnografi (Ferrell vd., 2008). Anlık etnografi, küreselleşmenin dayattığı piyasa değer ve güçlerinin yıkıcı etkisinin Türkiye toplumsallığını dönüştürdüğü bir bağlamda, suçun anlık olup biten bir görüngü olması nedeniyle, suça ilişkin anlık anlam ve duyguların önemini yakalamayı vurgular. Akışkan etnografi ise suç fiili, fail ve kolluk arasındaki etkileşimin karşılıklı inşası ve belirlenimini içeren bir bakışla suçu anlamlandırmayı

hedefleyen bir yöntemdir. Farklı etnik gruplardan oluşan heterojen nüfus yapısı, çok-kültürlülüğü ve özellikle metropol şehirlerin kozmopolitliği nedeniyle Türkiye’de suç öncelikli olarak anlaşılması ve açıklanması gereken bir görüngüdür. Önleyici tedbirlerin alınması ve cezai aygıtların etkin işletilmesi ise sosyal bilimin eleştirel anlama ve açıklama işlevlerinin hakkıyla yerine getirilmesine bağlıdır. Kültürel kriminolojinin yöntemsel araçları sosyo-kültürel açıdan çok-kültürlü olan Türkiye toplumsallığında suçun anlaşılması ve açıklanması adına önemli bir imkan sunmaktadır. Bu çerçevede öncelikle idari kriminolojinin temel özelliklerini inceleyeceğim, ardından kültürel kriminolojinin kuramsal ve yöntemsel önerilerini tartışacağım.

İdari kriminoloji

Radikal-eleştirel ve daha sonra kültürel kriminolojik yaklaşımın öncülerinden biri olan Jock Young (1942–2013) idari kriminoloji kavramıyla durumsal suç önlemeye yönelik ceza adaleti sisteminin artan etkinliğini ifade eder (Taylor vd. 1973; Young, 1999, 2007, 2011). İdari kriminoloji temelde ceza-güvenlik aygıtının etkin ve sert işleyebilmesi için ampirik çekişli ve dar bir perspektiften politika-çıkartı yönelimli bir araştırma tutumudur. Teorik bir çerçeve olmaktan ziyade daha çok uygulama-pratik bütünlüğünü ifade eden idari kriminoloji, 1970 sonrası Batı toplumlarında yaşanan köklü dönüşümlerle yakından ilişkilidir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Keynesyen refah devletinin üzerinde yükseldiği, bireyin sosyal içerilmesini sağlayan ontolojik güven zemini, katı olan her şeyin buharlaştığı (Berman, 1982), uzamların akışkanlaştığı (Bauman, 2000), kariyer ve iş güvencesinin ortadan kalktığı, bireylerin toplumsal-kolektif varlıklarını kaybederek giderek yalnızlaştığı ve tekilleştiği (Sennett, 1977), piyasa güç ve değerlerinin egemen olduğu bir ‘risk toplumuna’ yerini bırakmıştır (Beck, 1992). Toplumsal olanın bireyleştiği ve piyasalaştığı bu süreçte kriminolojik araştırmaların odağı, toplumsal bir eğilim sorunu olarak suçtan bireysel bir tercih sorunu olarak suça kaymıştır (Hayward, 2007; Clarke ve Hope, 1984; Clarke ve Cornish, 1985). Başka bir deyişle, suçluyu nesneleştiren çalışmalardan suçu nesneleştiren çalışmalara doğru bir kayış söz konusudur. Suç üzerine modern söylemdeki kırılmanın somutlanma biçimi suçu idari-yönetimsel bir mesele olarak kavrayan polisiye mantığın giderek baskın hale gelişi ve tüm toplumsal iktidar şebekesine hakim oluşudur; suçlu artık topluma yeniden kazandırılacak bir unsur olmaktan çıkmış ve bir risk sorunu haline gelmiştir (Young, 2007, ss. 17–40, 2011, ss. 62–82). Davranışsal pozitivizme karşı gelişen sosyal ve kültürel perspektiflerin 1960’larda etkinliğini yitirmesiyle birlikte idari kriminolojinin oluşum koşullarının arkasında realist bir yaklaşımın yükselişi yatmaktadır. Realist epistemolojinin yükselişini açmakta biraz fayda var.

Batı toplumlarında 1950–60 arası Keynesyen refah devletinin inşasıyla iyileşen sosyo-ekonomik koşullar suç oranlarında bir azalmayı beraberinde getirmemiş; ciddi bir refah yükselişine tanık olunmasına ve hatta polis gücü ve cezaevi kapasitesinin artırılmasına rağmen suç oranları sabit artış seyri göstermiştir (Young, 1999, ss. 78–99). Amerikan radikal kriminoloji yaklaşımı başta olmak üzere sol idealist yaklaşımların gelir düzeyi-refah ve suç arasında kurduğu tipik ters orantılı ilişkisellik geçersiz hale gelmiştir (Young, 1992). Kısaca, suçlunun/hükümlünün yeniden topluma kazandırılması ve sosyal adaletin tesisi sayesinde suç oranlarının azalacağı gibi fikirlerin etkili bir gerçekliğe sahip olmadığı görülmüştür. Young’un (1997, s. 482) nedensellik krizi (*aetiological crisis*) olarak adlandırdığı bu sürecin asli nedeni kendisine göre kriminoloji teorisinin idari-aygıtsal çözümlere ağırlık vermesine yol açan realist epistemolojik tutumdur. Suç dışarıda bir yerde gerçekleşen, bireye ve topluma zarar veren, etkileri hissedilebilir ve deneyimlenebilir bir olgudur; dolayısıyla, suçun nedenleri araştırılıp önlenilecek bir gerçekliğe sahiptir. Fakat kriminolojide realizm sağ ve sol olmak üzere iki keskin-karşıt ideolojik düzlemde tartışılmakta ve daha çok sağ realizm teori ve araştırmada hegemonik bir ağırlığa sahip olmaktadır. Jock Young, Roger Matthews

ve John Lea gibi yazarların önemli ölçüde şekillendirdiği sol realizm, romantik sosyalist suç ve ceza görüşünü eleştiren, suç fiilinin aslen bir zarar olduğunu kabul eden, mağdur tarafından algılanan suç fiilini ve mağdurun psikolojik ve fiziksel zararını temel referans noktası alan; fakat suç ve mağduriyeti önlemek için sosyal adalet ve eşitliğin tesisini birincil hedef olarak belirleyen yaklaşım tarzıdır (Matthews, 2014; Matthews ve Young, 1992a, 1992b). Sol realizm kamusal tedbirlerin ve polisiye tekniklerin şeffaf, hesap verebilir nitelikte yeniden düzenlenişini suçun önlenmesi ve mağduriyetin giderilmesi adına önemli bir müdahale alanı olarak görür (Lea ve Young, 1984).

Sağ realizm ise neoliberal muhafazakarlığın yükselişiyle birlikte 1970 sonrası gündeme gelen bir akım olarak karşımıza çıkıyor. James Q. Wilson, Richard J. Herrnstein ve Charles Murray gibi popüler siyasi figürlerin eserleriyle şekillenen sağ realizm, Anglo-Amerikan toplumlarında ahlaki çöküntü olarak tespit edilen sözde sınıf altı değer ve pratikler kümesini artan suç oranlarıyla ilişkilendirir (Wilson, 1975; Wilson ve Herrnstein, 1985; Murray, 1990; Herrnstein ve Murray, 1994). İlgili yazarlar yoksulluğu kriminalize ederken geleneksel muhafazakar bir suç tanımı benimser, suçu açıklayan sosyo-ekonomik koşulları göz ardı eder ve sosyal kontrolün etkin işlemesi gerekliliğine büyük önem atfederler. Sağ realizm sosyo-ekonomik yapıların etkisini dikkate almaz; tersine, suçu bireyselleştirerek eşit fırsatlara sahip olduğu varsayılan aktörlerin rasyonel tercih edimlerinin oynadığı role dikkat çeker. Öte yandan, sağ realizm için suçla mücadelede tek somut yöntem iyi işleyen etkin bir ceza-güvenlik aygıtının tesisidir. Resmi istatistiklere odaklanan sağ realizm, suçu bireyin toplumsal değerlerden kopukluğu neticesinde tezahür eden öz-kontrol eksikliği temelinde açıklar ve adalet fikrinden önce düzen tesisini önerir (Hirschi, 1969; Gottfredson ve Hirschi, 1990). İslahevi ve cezaevi gibi kapatma kurumları ile sıfır toleransla işleyen ceza yasaları suç fiili neticesinde elde edilecek hazzı baskılayacak büyük maliyet unsurları olacaktır. Bunun için ihtiyaç duyulan asli araç ise caydırıcı bir cezalandırma ve denetim aygıtının etkin işleyişidir. Tam da bu noktada Jock Young'un idari kriminoloji olarak adlandırdığı pratikler bütünü adalet mekanizmasının caydırıcı ve cezalandırıcı yönde etkin işleyişini mümkün kılacak ampirik çalışmalardan oluşan yönetimsel bir proje olarak belirir.

İdari kriminoloji suçun zamansal ve mekansal açıdan önlenbilmesi amacıyla ceza adaleti aygıtının ve polisiye iktidar teknolojilerinin etkin kullanımını ileri sürerek kamu gücünün kontrol kapasitesini vurgular. Kontrol teorileri toplumsal norm ve değerlere bireyin bağlanım gücünü veya söz konusu değerlerden kopukluğunu temel referans noktası olarak ele alır; suç fiilinin ortaya çıkışı toplumsal norm ve değerlerle zayıf ilişkili olma halinden türeyen ve rasyonel fırsat hesabına dayanan bir evrenselliğin ürünüdür (Hirschi, 1969, s. 16). Buna göre, klasik ceza okulunun varsayımlarını yeniden gündeme getiren kontrol teorisi, gündelik hayatın olağan akışında suçun zamansal ve mekansal ortaya çıkış koşulunu fiili gerçekleştirmek için güdülenmiş bir fail, korunmasız bir mağdur/hedef ile suç fırsatının zamansal-mekansal tezahür edişi kesişiminde bir hesaplama dayandırır (Felson ve Clarke, 1998; Felson, 2002). Anglo-Amerikan kriminoloji yazınında idari kriminolojinin rasyonel siyasa yönelimli çizgisi şehir planlanması ve mekanın kontrolü aracılığıyla suçtan arınmış kontrol bölgeleri tasarlamayı hedefler (Brantingham ve Brantingham, 2004). Bu tip bir yaklaşım, suç gibi irrasyonel ve duyguların mobilize olduğu bir insani-toplumsal görüngünün doğasına sayısal bir temsil dayatmaktadır; olgusal anlamda suç, özellikle bilgisayar destekli adli istatistiklerin oluşumunda son derece sayısallaştırılabilir ve dijitalleştirilebilir bir görüngü haline gelmektedir (Hayward, 2007, ss. 236–41). Suçlu davranışının ortaya çıkışını zaman ve mekan dahilinde formüle etmeye dayalı mantık, riskin toplumsal yönetimini aktüeryal yaklaşımla kavramaktadır. Şehir uzamı istatistiksel bir analizin parametresi haline gelirken, suça yönelik kamu siyasası da istatistiksel sapmaların veya aşırılıkların nasıl giderileceği üzerinden işleyen bir basitliğe indirgenmektedir (Hayward, 2012, s. 445). Böylece Anglo-

Amerikan kriminoloji disiplininin son otuz yılının ana akım sorunsalı haline gelen kriminojenik uzam tespiti ve suç fırsatlarının istatistiksel kavranışı, suç araştırmalarının odağını belirli bir toplumsallığın ürünü olan fail öznelerden zaman ve mekanın kontrolüne kaydırmıştır.

Türkiye’de idari kriminolojinin görünümü

Türkiye’de kriminolojik araştırmaların idari bir görünüm sergilemesinin sebebi, çalışmaların genellikle suç ve suçluluğu sosyo-ekonomik profillemeyle kavramaya çalışmasında ve chi-square ve correlation gibi basit istatistiksel analizlerden hareketle önleyici tedbirlere ağırlık vermesinde yatmaktadır. Caydırıcı bir amaçla sosyo-ekonomik profilleme aslında çok uzun zamandır Türkiye suç araştırmalarının temel pratiği konumundadır. Genel olarak, Türkiye’de suç çalışmaları Anglo-Amerikan suç teorilerini yüzeysel, lafzi düzeyde aktarmakta, elde edilen bulguların sosyo-kültürel bağlamsallığına nüfuz etmeksizin çeşitli suç tiplerini önleme koşullarına odaklanmaktadır (Bozdemir ve Argun, 2012; Dolu ve Büker, 2009). Metodolojik bakımdan, ana akım pozitivist Amerikan suç yazınına takip eden Türkiye kriminoloji yazını, sosyal bir görüngü olan suçu sayısallaştırarak anlamaya çalışmakta ve basit nedensellik ilişkileri temelinde suçlu davranışını çözümlemektedir (İçli, 1984; İçli ve Ögün, 1988; İçli ve Özcan, 1992; Özbay ve Özcan, 2007; Dolu, 2009a, 2009b; Eryalçın ve Duyan, 2016). Sayısal çalışmalar basit istatistiksel modellemelere dayanmakta ve yararlanılan teorik-kavramsal çerçeveler ise skolastik-otomatik bir yöntemle bağlamlarından kopararak doğrudan Türkiye’ye aktarılmakta ve sınanmaktadır (Çakıcı-Gerçek, 2006; Kızmaz, 2003, 2004, 2005, 2006; Tüzüntürk, 2009; Sevim ve Soyaslan, 2009). Türkiye suç çalışmalarının idari kriminolojik boyutunu tespit etmek adına, bahsi geçen çalışmaları ortaklaştırabilecek önleme/caydırma amaçlı ve sonuç-çıktı odaklı bir yöntemsel pozitivizm birkaç noktada tespit edilebilir:

a) Türkiye suç çalışmalarının hemen hepsi cezaevinde yürütülmüştür. Cezaevleri hükümlülerin araştırmacı karşısında kendilik temsillerini özgürce sergileyemedikleri ve pratiklerinin/söylemlerinin cezaevi kurumunun kendine özgü baskısı altında manipüle edildiği ve mikro iktidarın somutlandığı mekanlardır. Heterodoks Anglo-Amerikan kriminoloji yazını hükümlü ile cezaevinde yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların saptırıcı, hakikati yansıtmaktan uzak ve manipülatif niteliğini uzun zamandır vurgular (Polsky, 1967). Bu doğrultuda, suç ve suçlu davranışını ortaya çıktığı koşullarda anlamak ve açıklamak için ceza ve ıslah evi gibi kapatma kurumlarının dışında failin kendi toplumsal gerçekliği içerisinde değerlendirilmesi ve kendi özgün ifade ve temsil tarzlarına dikkat edilmesi gerektiği belirtilir (Jacobs ve Wright, 2006; Cromwell ve Blitzer, 2014).

b) Türkiye suç çalışmalarının neredeyse hepsi nicel saha araştırması yürütmüş ve hükümlülerle cezaevi ortamında yapılandırılmış veya yarı-yapılandırılmış görüşmeler organize etmiştir. Yapılan görüşmelerden çekip çıkarılan yanıtlar ya belirli istatistiksel ilişkiselliklere indirgenmiş ya da hükümlüler tarafından sunulan kendilik tarz ve temsilleri veri kabul edilmiştir. Psikanalitik çekimli psikososyal çalışmalar göstermektedir ki kendiliğin söylemsel temsilleri ile psikolojik düzlemde veya bilinçdışında deneyimlenen arasında radikal farklılıklar olabilir (Hollway ve Jefferson, 2000). Dolayısıyla fail veya hükümlülerin söylemleri veri kabul edilip hakikati yansıttığı iddiasıyla aktarılamaz.

c) Bir önceki önermeyle ilişki bir diğer husus ise suç ve suçluluğa ilişkin sosyo-ekonomik profillemenin sadece maddi, sosyo-ekonomik ve ailevi koşullar gibi arka plan faktörlerine eğilmiş olmasıdır. Duygular gibi suçun varoluşsal deneyiminde açığa çıkan ön plan (*foreground*) faktörleri suç çalışmalarının eksik yanını oluşturur (Katz, 1988). Türkiye suç çalışmaları fail, mağdur ve kolluk kuvvetlerinin duygulanımsal pratiklerini yeterince dikkate almamış ve üçlü ilişki çerçevesinde duyguların rolünü daha çok bilişsel araştırma ve

inceleme ekseninde adli psikoloji alanına terk etmiştir; Türkiye kriminoloji yazını duyguların arka planda olduğu tekil bir çözümleme çerçevesi sunmaktadır.

d) Türkiye suç araştırmaları tutuklu/hükümlülerin kendi seslerinden yoksundur ve araştırmacı/yazar dolayısıyla aktarılmaktadır. Kriminolojik bir araştırmanın özgünlüğünün asli belirleyicisi orijinal bulgular içeren görüşmelerdir. Görüşmeleri özgün kılan ise fail ve hükümlülerin bakışları, sesleri, sessizlikleri, bedensel jest ve mimikleridir. Bir diğeri ifadeyle, özgünlük failerin söylediklerinin yanında bir de söylemeden ifade ettiklerinde yatmaktadır. Fakat Türkiye sosyal bilimler sahasında hükümlülerin sesleri ve sessizlikleri büyük ölçüde yazarın bakış açısından temsil edilmekte ve filtrelenmektedir. Alt kültürel argo dağarcığının resmedilmemesi ve hatta yazarın hükümlülerin altındaki ifade biçimlerinin sansürlenmesi veya düzeltilmesi anlamına gelen bu epistemik ve etik hata, hemen her kriminoloji ders kitabından bahsi geçen ve lafzi aktarımla teorileri test eden akademik makalelerin sıkça telaffuz ettiği Anglo-Amerikan alt kültür teorilerinin yöntemsel kavrayışına uzlaşmaz karşıt bir tutum oluşturur. Genelde madun (*subaltern*) olarak düşünölebilecek alt sınıf, etno-sosyal dışlanmaya maruz kalmış öznelerin kendilerini temsil kapasitesinden yoksun oldukları ve genelde elit bir azınlık olan akademik camianın madunun kendini temsil etme tarzlarını görememesi sosyal bilimler yazınında uzun zamandır eleştirilmektedir (Spivak, 1988; Türkiye için bkz. Erdoğan, 2007). Fail ile hükümlülerin ve hatta mağdurların kendilerini temsil etme girişimleri, alt kültürel kodları ve davranış örüntülerinin sansür ve filtrelenişi, Türkiye kriminoloji yazınının ne yazık ki epistemik ve etik bir sorununu teşkil etmektedir.

e) Madun fail ve hükümlünün metinde nasıl temsil edildiği aynı zamanda metodolojik bir sorundur. Özellikle davranışçı-bilişsel yaklaşımlardan beslenen adli psikolojik çalışmalardan farklı olarak suçlu profillemeyi içeren etiyolojik ve eğilimsel suç çalışmaları, suçu sosyal ile bireyin kesişiminde kavramaktadır. Yani birey belirli bir sosyal bağlamın ürünüdür; o sosyal bağlam ile ilişkisinde bağlamı değiştirebilecek ve bağlam tarafından da değiştirilebilecek bir öznedir. Dolayısıyla, suçlu profillemeye gayretinin temel belirleyicisi özneyi ve özneliği öncelikle anlamak ve sonra açıklamaktır. Anlama ise yorumsamacı bir yöntemi zorunlu kılar: Suç araştırmalarının amacı *criminological verstehen* (kriminolojik empatik kavrama) olmalıdır (Ferrell, 1998). Yorumsamacı yaklaşımda sosyo-kültürel bir görüngü metinselleştirilirken metinde örüntüleştiği-kendini tekrar ettiği tespit edilen gösterenlerin/gösterenler öbeğinin içerdiği gizil anlamın açığa çıkarılması ve yorumlanması temel gayedir. Fakat her anlama ve anlatma/aktarma çabası bir temsil iddiasını beraberinde getirmektedir. Sosyal bilimler alanında aktörün/bireyin söylemsel temsili çetrefilli bir mesele olarak karşımızda durmakta ve her temsil ilişkisinin bir eksiklikle ve dahası iktidar ilişkileriyle bezeli olduğu uzun zamandır tartışılmaktadır (Wodak ve Krzyżanowski, 2008; van Dijk, 1997; Fairclough, 1995). Bu nedenle suçlunun veya hükümlünün temsili yazarın görüşlerinden, bakış açısından ve ideolojik genel tutumundan bağımsız düşünölemez. Fail veya tutuklu/hükümlüyle nerede görüşüldüğü, hangi şartlar altında görüşmenin gerçekleştiği, görüşürken karşılıklı niyet ve beklentilerin ne olduğu ve dahası bireyin ifadelerinin nasıl seçilip metinselleştirildiği, seçim yapılırken bağlamıyla olan ilişkisinin nasıl resmedildiği ve ifadelerin ifade edenin telaffuz biçimiyle olduğu gibi verilir verilmediği, yoksa yazarın bakış açısından tekil bir tarzda yeniden tasarlanıp tasarlanmadığı son derece önemlidir.

f) Sosyal adalet ve sivil yurttaşlığın güçlendirilmesi gibi temalar, yürütölen suç araştırmalarının gündeminde doğrudan mevcut değildir. Asli amaç suç tespiti ve suçlu profillemesi yöntemiyle suçun kamu gücü tarafından nasıl önleneceği ve caydırılacağı hakkında fikir vermeye yöneliktir. Halbuki, idari kriminolojinin eleştirisi ortaya koymaktadır ki suç görüngüsü anlaşılıp açıklanmadan suçun nasıl önleneceği ve caydırılacağı da doğru bir biçimde saptanamamaktadır. Buna karşın, Türkiye sosyal bilimler alanında suç ve sapma

görüngüsü daha çok yönetsel bir aklın hükümlü/tutuklu davranışının ya sayısal verilerle kavranmaya çalışıldığı ya da söyleminin epistemik-metodolojik süreçlerde manipüle edildiği idari kriminolojik yaklaşımın ötesine geçen radikal bir metodolojiye ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, Türkiye suç araştırmalarına epistemolojik ve metodolojik bir katkı olarak kültürel kriminoloji ve yönetsel araçlarını yazının geri kalanında tartışacağız.

Kültürel kriminoloji

Kültürel kriminoloji Türkiye suç araştırmaları yazının henüz çok alışık olduğu bir akım değildir. Polis Akademisi ve hukuk fakültelerinin ceza hukuku kürsülerinde, ana akım yaklaşımların dışında radikal ve kültürel kriminolojik yaklaşımların yeterince telaffuz edilmemesi, kültürel kodlara odaklanan araştırma geleneğinin niçin suç yazınında yaygın olmadığını açıklayıcı olabilir. Aslında Batı kriminoloji dünyasında da durum pek farklı değil. Ortaya çıkışı 1960'lı yılların sonunda Yeni Eleştirel Kriminoloji'nin ve 1970'lerin başında Birmingham Çağdaş Kültürel Çalışmalar Okulu'nun Britanya'da yükselişine kadar götürülebilecek kültürel kriminolojik yaklaşımın 1990'lı yıllarda ciddi bir trend yakaladığını ve özgün bir disiplin olarak son otuz yılda ana akım kriminolojiye meydan okuduğunu görüyoruz (Katz, 1988; Ferrell ve Sanders, 1995; Ferrell, 1999, 2006; Presdee, 2000, 2004; Hayward, 2004; Young, 2007; Ferrell vd., 2008).

Kültürel kriminoloji, ana akım pozitivist görüşün suçlu davranışını sayılarla temsil eğilimine karşı kültürel, duygusal ve görsel olanı bir araya getiren alternatif bir yaklaşım olarak belirir (Ferrell, 1999). Suç hakkında kökleşmiş modern söylem ve araştırma izleği ile arasını mesafeleyen kültürel kriminoloji, suç ve kontrol meselelerini kültürel bir bağlama yerleştirir; suç, fail, mağdur ve kolluk kuvvetleri sosyal olarak inşa ve yeniden inşa edilen ve kendilerine ait anlamlarıyla var olan kültürel oluşumlardır (Hayward ve Young, 2004). Fail, mağdur ve kolluğa atfedilen anlamların aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağıya nasıl sürekli inşa ve müzakere edildiğini anlamak ve açıklamak; etnik, sınıfsal ve cinsiyete dayalı parçalanma hatlarında işleyen geniş ölçekli bir toplumsal iktidar şebekesinin tasviri ile istatistiki-sayısal soyutluktan arındırılmış ve toplumsal gerçekliğin işleyişini anlamaya yönelik yeni bir kriminolojik bakış açısının edinimiyle mümkündür (Young, 2011, ss. 83–110). Kültürel etiketini taşıyan bu yeni kriminolojik bakış açısına göre belirli bir zaman ve mekan dahilinde mevcut olan bir sosyo-kültürel oluşuma ait unsurlar olarak görülen suç, fail ve kolluk üçgeninde fail ile güvenlik aygıtının karşılıklı etkileşimi taşıdıkları anlamlar bakımından anlaşılacak durumundadır. Her şeyin akış halinde olduğu ve küreselleşmeyle giderek yayılan ve derinleşen bir ontolojik güvencesizlik ve sürekli risk halinin artık tüm toplumsal coğrafyalarda mevcudiyeti karşısında, ana akım kriminolojinin pozitivist ölçme ve rasyonel hesaplamaya dayalı yöntemleri insan davranışının irrasyonel norm ihlal edici ve yıkıcı boyutunu yeterince kavrayamamaktadır (Young, 2007, ss. 130–74). İnsan eyleminin indirgenemez sosyal doğasını anlama girişimi ancak sürekli inşa ve yeniden inşa edilen, müzakereye ve kurumsallaşmaya tabii olan kültürün – başka bir ifadeyle, anlamın ve etkileşimin dinamik biçimde sürekli inşa edildiği bir kültürün – sorunsallaştırılmasıyla mümkün olabilir. Risk ve güvencesizliğin eşliğinde, medyatik olarak dolayımlanmış siyasi-kültürel bir görüngeneye karşı ahlaki bir paniğin oluşumu ve buna karşı ceza-güvenlik aygıtının tepkisi, kural ihlal ve inşası sürecinde sürekli gerçekleşen bir müzakerenin ürünüdür (Cohen, 1972; Hayward ve Presdee, 2008). Kriminolojik anlamda kültürel olan şey sadece suç ve ceza adaletini değil; en geniş anlamda suçun medyatik temsillerini, siyasi elitlerin suç sayılmayan davranışlarını ve suç fiilinde mevcut olan duyguların temsilini de ele alır. Daha genel bir ifadeyle, suç, fail ve kontrolü sağlayacak kolluk gücü kendilerine atfedilen anlamlarla; kültürel, tarihsel referanslarla ve üretildikleri günlük algısal şemalarla şekillenir.

Kültürel kriminolojinin kültür kavramı İngiliz alt kültür çalışmalarının tanımıyla yakından ilişkilidir. Buna göre kültürle kastedilen hegemonik yekpare ortak değerler, görenekler ve kurumlar değil; etnik, sınıfsal ve ırksal bakımdan farklılaşan stil, tarz ve dışavurum formlarıdır (Hall ve Jefferson, 1976). Kültürel kriminolojinin öncüsü Jeff Ferrell (1995) kültür ve suç ilişkisini üç alanda tanımlamaktadır: Kültür olarak suç, suç olarak kültür ve suç kontrolü ve suçla ilişkin medyanın rolü.

1) Kültür olarak suç, kriminal davranışın büyük bir bölümünü alt kültürel davranış kodları bütünü olarak ele alır. Kültürel kriminolojinin Amerikan ve İngiliz alt kültür kuramlarından farklılığı geç modern koşulların özgüllüğüne olan vurguda yatar (Young, 1999, ss. 30–55). Belirli bir zaman ve mekanda mevcudiyeti ileri sürülen sapkın ve suçlu alt kültürlerinin sembolik iletişimine *post-modern* bir duyarlılık göstermek, toplumsal olanı bir bütün olarak ön varsaymak yerine; merkezsizliklerin, akışların, parçalılıkların ve kesitlerin oluşturduğu bir kompozisyonu görmek ve o kompozisyonun aslında kendinden menkul bir bütün olmadığını fakat bir bütün *gibi* sunulduğunu/temsili edildiğini görmek anlamına gelir. Akışlarda olan his, duygu ve duygulanımların tespiti kültürel kriminolojinin yönteminde birincil amaç olarak yer alır. Duyguların sosyal ve ekonomik maddi koşullara karşı öncelikle vurgulanması kültürel kriminolojiyi alt kültür teorilerinden ayırt eden bir diğer unsur olarak karşımıza çıkar (Ferrell, 1995, s.26).

2) Suç olarak kültür, kültürel olanın kriminojenik boyutlarına vurgu yapar; belirli kültürel öğelerin, kişilerin ve davranış kodlarının etiketleme ve cezai yaptırımlar neticesinde suç unsuru haline gelebilme durumu ve olasılığını anlatır. Duvar yazılama, kadına şiddet, müstehcen görüntü ve benzeri çeşitli görsellerin farklı zamanlarda ve sosyo-kültürel bağlamlarda suç unsuru olarak kabul edilmesi, suç olarak görülen fiilin doğasındaki radikal değişkenliğin en belirgin örneği olarak kabul edilir. Görsel ve edimsel kendinde kültürel unsurlar olarak düşünülen çeşitli pratiklerin kriminalizasyona tabii olması bir kültürel süreç olarak düşünülmektedir (Ferrell, 1995, s.29–32).

3) Öte yandan, suç ve kontrol medya dinamiklerinden bağımsız düşünülemez. Yazılı ve görsel medya, suçlu tipolojisinin genelde görsel ve duygusal kurucu ayağı olarak düşünülmelidir. Çeşitli suçlu imgelerinin medyatik temsillerinin suç tiplerine dair kanaatleri sadece inşa etmediği ama aynı zamanda imgelere yüklenen duygulanımları da mobilize ettiği görülmektedir (Young, 1996; Hayward, 2010). Öyle ki İngiliz ana akım basınının 2011 yılında İngiltere, Tottenham'da çete üyesi olduğu ileri sürülen siyahi bir gencin polis tarafından öldürülmesi sonrasında patlak veren isyanlar sırasında yağma olaylarına katılanları temsil etme tarzı, basitçe gerçekliğin aktarımı olarak düşünülemez. Tam tersine, ana akım basın sağ muhafazakar görüşün etkisi altında kamu oyununun negatif duygu ve düşüncelerini işsiz, adli sicil ve kaydı bulunan, Afrika kökenli Siyahi, yardımlarla geçinen, ortalama yurttaşta vergi yükü yaratan ve disiplin altına alınamayacak belirli bir isyancı tipolojisine odaklaştırmıştır (Mercan, 2013).

Suç ve sapma fiilinin tezahüründe kültürel olanın önemi, idari kriminolojinin pozitivist yönetsel mantığının tespitinde; bir diğer ifadeyle, fırsat nosyonu ve formel/enformel kontrol eksikliğini vurgulayan, suçu araçsal biçimde ve fırsat temelli kavrayan yaklaşımın genel geçerliğini vurgulamada yatar. Fakat öte yandan Anglo-Amerikan toplumlarında araba çalmaktan cinayete, vandallıktan tecavüze pek çok suç tipinin araçsal olmanın çok ötesinde bir güdülenimi içerdiği görülmektedir (Ferrell vd., 2008, ss. 65–76). Fırsat temelli rasyonel tercihlere dayalı istatistiksel hesaplama ve nedensellik analizleri irrasyonel ve anlamsız gibi görünen, araçsal bir aklın tamamen dışında bir güdülenimle gerçekleşen bireyin kendine ve topluma tehdit oluşturan davranışlarını anlamlandırmakta yetersiz kalır (Ferrell, 2004, 2006). Bu nedenle, kültürel kriminoloji suçun risk alımından kaynaklı haz, heyecan ve adrenalin içeren süreçlerine işaret eden duygusal boyutuna vurgu yapar (Ferrell ve Hamm, 1998). Söz

konusu vurgu, istatistiksel temsillerin kafa karıştırıcı ve rakamlara atfedilen aşırı önemden dolayı yanıltıcı olabileceği görüşünü beraberinde getirir; tutuklu/hükümlü kayıtlarından oluşturulan veriler suçun ve mağduriyetin deneyimlenen gerçekliği hakkında herhangi bir bilgi vermez (Young, 2003, s.390). İdari kriminolojinin davranışsal-bilişsel psikolojinin savlarıyla nedensellik ilişkilerine indirgelediği suç görüngüsü tamamen deneysel kriminoloji alanına terk edilmektedir ki bu alan özellikle Anglo-Amerikan yazınında ortodoksiyi, yani ana akımı oluşturmaktadır.

Ana akım kriminolojinin rasyonel hesaplama dayalı suç önleme görüşüne karşı; kültürel kriminoloji anlık duyuların norm ihlali ve suç fiilinin oluşumunda oynadığı rolü uzun zamandır vurgulamaktadır. Jack Katz *Suç Ayartıları* [*Seductions of Crime*] (1988) adlı kilometre taşı olarak kabul edilen eserinde sosyo-ekonomik koşullar gibi arka plan faktörleri yerine ön plan ayartılarını inceleyerek durumsal duygulanımların rolünü tespit etmiştir. Katz'ın argümanının ufuk açıcı yönü yöntemsel boyutunda saklıdır. Geleneksel Amerikan suç etnografileri genelde çete üyesi kimliği ve anlamın mikro sosyal etkileşim bağlamında oluşumunu ortaya koymuştur – kent, çete ve suç etnografileri için, birkaç örnek bkz. Yablonsky (1962), Horowitz (1983), Moore (1978, 1991). Fakat söz konusu suç etnografilerinin durumsallaşmış-bağlamsallaşmış duygulanımların suç fiili üzerindeki etkisini göz ardı ettikleri tespit edilebilir. Öte yandan, pek çok suç ve norm ihlal edici fiil, istisnai olarak deneyimlenen duygulanımların açığa çıktığı anlarda tezahür eder. İlegal motor yarışları, serbest paraşüt atlayışları ve duvar yazılamaları sınır deneyimlerinin (*edgework*) açığa çıktığı, yüksek derecede adrenalin içeren ve macera arayışının tatmin edildiği geç Batı modernitesine özgü sıra dışı varoluşsal deneyimler olarak göze çarpmaktadır (Lyng, 1990, 2005; Ferrell, 1998, 2005). Türkiye'de de benzer örnekler görülebilir: Duvar yazılamalarından 'şehir magandalığı' biçiminde telaffuz edilen silahla ateş açma, tehlikeli araba kullanımı ve çevreyi rahatsız edecek düzeyde sesli müzik dinleme gibi metropol yaşamına özgü çeşitli sosyal normları ihlal eden ve hatta suç niteliğinde davranış biçimlerine rastlamak mümkündür. Bu deneyimlerin içerdiği duygu durumlarını araştırmak söz konusu deneyimleri gözlemlemeyi gerekli kılar ki bu deneyimler son derece kırılğan, uçuşkan ve akışkan bir durumsallığın ürünüdür (Ferrell, 1998). Anlık ve akışkan deneyimlerin ürünü olan anlam ve duygular ise ancak söz konusu durumsallıkları yakalayabilecek özgün bir yöntem ve araçların yardımıyla mümkün olur. Sayısallaştırma mantığına indirgenemeyecek bir görüngü olan suç fiili, sözü ve performansı kayda alan yöntemsel bakışı şart koşar. Cezaevlerinde yürütülen araştırmaların tersine, kültürel kriminolojinin gündeminde gündelik hayatın keşfi yer alır: Doğrudan gündelik hayatta fail ve kolluk arasındaki etkileşimin doğasını anlamak adına biricik bir araçsallaşmış yöntem olarak etnografik araştırmaya geleneği ön plana çıkar. Kültürel kriminolojinin etnografik araştırma önerisi ve Türkiye suç araştırmalarına sunabileceği katkıyı biraz açmakta fayda var.

Kültürel keşfi: Bir İmkan olarak etnografi

Etnografi genel olarak belirli bir zaman diliminde belirli bir topluluğun hayatına dahil olmayı ve topluluk üyeleriyle etkileşimde bulunmayı ifade eden bir araştırma yöntemidir; geçirilen zaman süresi arttıkça gruba özgü sosyo-kültürel dinamikler daha derinden kavranır (Bryman, 2001, ss. xiii–xiv). Etnografik çalışma yürütecek araştırmacı, bu doğrultuda, açık veya örtük biçimde insanların gündelik yaşamlarına belirli bir zaman süresince dahil olmayı, yaşamlarının akışına tanık olmayı, söylediklerini dinlemeyi, formel/enformel sorularla insanlarla görüşmeyi ve bu sayede veri toplamayı amaçlar (Hammersely ve Atkinson, 2007, s. 3). Bu yönüyle etnografi bir araçtır. Diğer yandan, etnografik bulguların çözümlenmesi anlamın hangi süreçlerde ve nasıl oluştuğunu tespit etmesi nedeniyle, aynı zamanda, belirli bir toplumsal etkileşim neticesinde inşa edildiği varsayılan anlamın araştırmacının yorumu dolayısıyla (yeniden) inşa edildiği bir epistemik süreçtir: Bizatihi yöntemin de kendisidir.

Etnografî, soru anketlerinden çıkarsanamayacak ve gündelik hayatta doğrudan gözlemlenemeyecek, özellikle ahlaki ve etik açıdan sakıncalı toplumsal pratikler incelenmek istendiğinde, araştırma nesnesinin inceleme ve çözümlenmesini kolaylaştıracak bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Gündelik hayat etkileşiminde çoğu zaman gözlerden uzak, deneyimi olumsal durumlara bağlı sakıncalı pratikler arasında hırsızlık, dolandırıcılık, uyuşturucu tacirliği gibi suç faaliyetleri de yer alır. Söz konusu faaliyetlerin doğasının çözümlenebilmesi ve belirli bir suçlu alt kültürünün gayri-ahlaki, gayri-meşru ve gayri-hukuki edimselliğinin anlaşılması ve açıklanması için etnografik yöntem önemli bir imkan olarak karşımızda durmaktadır.

Batı toplumsal oluşumlarında fail, mağdur ve kolluğu sorunsallaştıran bir suç etnografî geleneğinden söz etmek mümkün olmasına karşın; Türkiye’de fail, mağdur ve kolluk gibi konum ve çıkarları farklılaşan aktörlerin kendilik inşası ve etkileşimini konu edinen ve derinlemesine görüşmeler içeren etnografik nitelikte araştırmalar oldukça azdır (Atılğan, 2007; Mercan, 2017, 2018, 2019; Çiftçi, 2017). Özellikle, demografik yapısı heterojen, kalabalık, mekansal açıdan ayrılmış büyük kent uzamlarının suç, kontrol ve güvenlik gibi alanlarda betimsel portrelerinin oluşturulması gerekmektedir. Ankara’da Çiçin, İstanbul’da Tarlabası ve İzmir’de Kadifekale gibi büyük kentlerde damgalı çöküntü alanlarında yaşanan kentsel dönüşümün, yerinden edilen nüfus yapısındaki değişimin ve sosyo-demografik farklılaşmanın yarattığı kültürel dinamiklerin ve etkileşimlerin tasviri ve mekanla iç içe geçmiş suç örüntülerinin ve enformel kontrolün farklılaşan anlamlarının keşfinde etnografik araştırmalara ihtiyaç vardır. Öte yandan, polislin yurttaşla ilişkiye geçme biçimlerinin, özne polislik deneyimlerinin, polisliğin özellikle büyük kentlerde nasıl algılandığı ve anlamlandırıldığına yönelik yeterli bilgi mevcut değildir (Koca, 2013). Özellikle Türkiye’de polis şiddeti ve insan hakları ihlalinin yaygınlığı polislik mesleğinin kültürel ve psikososyal dinamiklerinin açığa çıkarılmasını gerektirmektedir. Türkiye’de polislik mesleğinin alt kültürel oluşumunda teşkilat kültürünün rolü ve mesleğin kendine özgü karakterinin dinamiklerine yönelik etnografik araştırmaların yürütülmesi elzemdir.

Türkiye’de suç etnografisi yürütmek küreselleşmenin Türkiye’de kent yaşamını, suç ve suçluluk gibi sosyal sorunları nasıl etkilediğini anlamak bakımından son derece önemlidir. Her şeyin akış halinde olduğu, ontolojik bakımdan güvencesiz, modernitenin geç dönemine tekabül eden risk toplumlarında suç da akışlarda olan bir görüngüdür (Ferrell vd., 2008, s.179). Piyasa değerleri evrensel düzeyde tüm siyasi-sosyal coğrafyaları ve sınırları kat ederken beraberinde piyasa güçlerinin yarattığı yıkımı, sosyal eşitsizliği ve adaletsizliği de getirmiştir. Küreselleşmenin kapitalizmle eklemlendiği moment sadece kültürel tüketim değerleriyle vaat edilen, tüketime dayalı kimlik inşası tarzında tezahür etmemektedir. Sosyal eşitsizliğin sınırları aşarak küresel bir adaletsizliğe evrildiği süreç, yarın ve güvencesiz hayatların sosyo-ekonomik imkanlardan dışlandığı ve fakat kültürel olarak içlendiği kriminojenik eğilimli bir sosyal topografya yaratmaktadır (Young, 1997, ss. 294–5). Yaşamın hemen her alanına sirayet eden piyasa değer ve güçleri, riski tüm topluma yayarak kent mekanını belirsizliklerle dolu bir riziko alanına çevirmekte ve yaşanan anın geçiciliğini vurgulayarak bireysel hazın geciktirilemeyeceği bir düzeyi imlemektedir (Hayward, 2004).

Maddi olarak pasifleştirirken, kültürel olarak aktörleştiren geç modernliğin küreselleşme sürecinin etkisiyle farklı coğrafyalarda ve farklı toplumsallıklarda bir karşılığı bulunacağı açıktır: Tüketim kültürünün maddi imkanlardan yoksun olan yığınları ayartıcı etkisi suç fiiline sebebiyet verebilir. Hayatından başka kaybedecek bir şeyi olmayan yığınların somut bir şeyler başarabilme ve önemli olabilme gibi aktörlük hissini dayanılmaz çekiciliği karşısında varoluşsal bir kabul görme/olumlanma arzusu hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Yoksunluklara ve yoksulluğa karşı heyecan arayışının insani varoluşun dinamosu olarak işlev görmesi sadece New York, Los Angeles, Londra ve Manchester metropollerinin getto ve

kenar mahallelerine özgü değil; aynı zamanda Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana mahallelerinde tezahür eden bir görüngü niteliğindedir. Suç, Türkiye toplumsal oluşumunda da anlık ve akışkan bir sorundur: Sokakta yürürken çete savaşları arasında kalıp kaza kurşunuyla yaşamını yitiren bir genç; kapkaç yüzünden tüm emeklilik gelirini kaybeden bir emekli; telefonda kendisini polis olarak tanıtan kişinin talimatıyla parasını bir banka hesabına yatırarak dolandırıcıya kaptıran bir ev hanımının başına gelenler anlık gerçekleşen, bir anda olup biten görüngüler olarak tezahür etmektedir. Suç ve sapkınlık yerel bir insanlık durumu olmak yerine, küreselleşmeyle birlikte evrenselleşmiş fakat anlık deneyimlenen ama ardıl duygusal etkileri uzun süren travmatik bir olgu haline gelmiştir.

Anlık etnografi

Suç anlık tezahür ederken etnografi de buna yanıtız kalamaz. Parçalı, kırılğan, dağınık, kozmopolit kent yaşamlarının akışkanlığı, kırılğanlığı ve yap-boz hali etnografik yöntemin gerçekliği metinselleştirmesi sayesinde dillendirilebilir. Tüm sıra dışı koşullar ve deneyimler etnografik anlatıyla buluşturulabilir. Anlık deneyimlenen çeşitli suç türlerinin görüngüsel açığa çıkma tarzlarının biricikliği sosyal bilimsel bir araştırmanın bulgusu olarak telaffuz edilebilir. Bu bağlamda, anlık etnografi kültürel kriminolojinin bir yeniliği olarak düşünülebilir. Anlık etnografi akışkan kural ihlali anlarında deneyimlenen/yaşantılanan durumsallaşmış dinamiklerin bir portresini sunar (Ferrell vd., 2008, s.180). Suça sebebiyet veren fiil veya fiiller bütünü fail tarafından deneyimlenen, kendisini baskı altına alan ve belirli bir norm ihlaline iten duygulanımlardan bağımsız düşünülemeyeceği görüşü, söz konusu duygu deneyiminin özgüllüğünü ve araştırmaya konu olan niteliğini de gözler önüne serer. Kriminal dinamikleri kavramak o dinamiklerin ortaya çıktığı koşul ve durumlarda somutlanan duygusal ve kültürel kod inşalarını anlamayı ve suça kalkışan aktörün gözünden dünyanın akışını açığa çıkarmayı gerektirir.

Anlamın anlık inşasının etnografisini ifade eden anlık etnografi aynı zamanda bir performans etnografisi olarak düşünülebilir. Sınıf, etnisite ve cinsiyetin durumsal olarak inşa edilen kamusal kimlik performansları olduğu düşünülürse suç, suçluluk ve ceza adaleti kavramları da bir dizi çekişme ve çatışmaya dayalı performanslar bütünü olarak günlük yaşamlarımızda icra edilmektedir. Performansa odaklaşan anlık etnografi, kültürel pratikleri ve toplumsal anlamları belirli bir toplumsal gerçekliğe sahip cisimleşmiş deneyimler olarak görmektedir. Klasik sosyolojinin toplumsal gerçekliği bir yanda yorumsamacı yöntemle metinselleştirmesi, diğer yandan sayısal bir form dayatarak nicelleştirmesinin temelde farksızlığını vurgulayan Ulus Baker'in (2002) performansların söylem düzeyinde inşası yerine bizatihi imgesinin inşasının daha anlatıcı ve açıklayıcı olduğu savı, anlık etnografinin performans ve imge odaklı perspektifiyle rezonans halindedir. Öyle ki Ferrell vd. (2008, s.181) Chicago çetelerinin kimlik inşasının performatif boyutunun sadece metinsel olarak kayıtlamayan, aynı zamanda filme çeken belgesel çalışmaların önemine işaret eder (Garot, 2007). Performansın imgesel inşasının yöntemsel önemi, kimliğin sabit bir karakteristik olmadığı, tam tersine, sürekli inşa halinde anlık koşullara göre uyarlanabilen veya çatışan bir değişkenlik arz etmesinde yatar. Gündelik yaşamda norm ihlali, sapkın davranış ve suçun işlendiği anlar, performansın ve icra edenin anlam ve duygusal dünyasının açığa çıktığı biricikleşmiş anlardır.

Akışkan etnografi

Kültürel kriminologlar geç modernitenin hızını akışkan etnografi ile yakalamaya çalışır: Akışkan etnografi anlam, temsil ve kimliğin karşılıklı etkileşimine tanık olmaya çalışır. Akışkan etnografi fail, fiil, mağdur ve kolluk güçlerine dair imgelerin karşılıklı oyununu açığa çıkararak; araştırma nesnesi, araştırmacı ve ana akım kültür arasında geçişken ve belirsizleşen sınırlara duyarlı bir etnografi olarak karşımıza çıkar (Ferrell vd., 2008, s.182).

Kültürel kriminologlar karmaşa ve belirsizliklere duyarlı bir yöntemin metodolojik bir engel olmak yerine; kriminolojinin uğraşısı gereği bir avantaj olduğu yönünde hem fikirdir. Gayrimeşru işlerle uğraşan kişi ve toplulukları kendi alt kültürel bağlamları bakımından anlayabilmek ve tehlikeli olan bilginin kaynağını keşfedebilmek için akışkan etnografi önemli bir imkan sunar. Fail, suç eylemi ve mağdur arasındaki ilişkiyi, karşılıklı duygu ve anlam akışını açığa çıkarmak amacıyla mahkeme ve cezaevi kriminolojisini sahaya indirir (Ferrell vd., 2008, s.183). Kültürel kriminologların duvar yazılama ve çete kimliği-aidiyeti gibi görüngülerin dolaylı temsil ve karşılıklı imge oluşturma bakımından bir takım unsurların etkileşiminde nasıl inşa edildiğini çözümleyen çalışmaları, anlamların kırılma noktasına işaret ederken, araştırmacıların da araştırdıkları meseleye nasıl dahil olduklarını gösterir (Snyder, 2006). Örneğin, küresel güçler ve göçler kimlikleri ve stilleri, yani neyin nasıl ifade ve temsil edildiğini etkilemektedir. Charles Brotherton'un çalışmaları akışkan etnografi temelinde özellikle dikkat çekicidir. Amerika Birleşik Devletleri'ne göçen Latin nüfusun Amerikan gettolarındaki çete üyesi kimliğinin göç, etnik siyaset ve direniş performansları temelinde nasıl inşa ve müzakere edildiğini akışkan bir etnografiyle inceleyen Brotherton, kolektif kimlik ve aidiyet oluşumunun küresel itişli fakat yerel çekişli boyutlarını çete üyeliği ve suç fiili eksenin anlamaya çalışmaktadır (Brotherton ve Barrios, 2004). Önemli bir örnek olarak ilgili çalışma, sadece göçmen çete üyelerinin kimliğinin oluşumunu değil, aynı zamanda siyasi aktörler, suç kontrol mekanizmaları ve topluluk tepkisinin keşifinde meydana gelen kimliklerin akışkanlığı ve çok-biçimliliğini tespit eder (Brotherton ve Barrios, 2004, ss. 250–326).

Kuralların, anlamın ve rollerin sürekli müzakere edilmesine tanıklık sağlayan akışkan etnografi Türkiye toplumsallığına özgü kültürel kodların oluşumu ve anlamlandırılışına açıklık getirebilir. Özellikle damgalanan ve çöküntü alanlarında yaşayan toplumsal kesimlerin anlam topografyaları, devlet ve kolluk aygıtını nasıl gördükleri ve deneyimledikleri başlı başına bir araştırma alanı olarak düşünülebilir. Akışkan etnografik yaklaşım, kamusal söylemde çeşitli etnik grupların suçla ilişkilendirilmesi karşısında bu grupların kendilerine yönelik algı ve bakışın kendilerini nasıl konumlandığını ve kamusal söylemlerin kimlik inşa edici rolünü açığa çıkaracaktır. Öte yandan, ezilen veya dışlanan çeşitli etnik grupların polislin kendilerine yönelik algı ve bakışında kendilerini nasıl gördükleri ve atfedilen öznellik konumlarını nasıl edimselleştirdikleri ve birer fail haline geldikleri hakkında da fikir verecektir. Bu nedenle, özellikle belirli kesimlere/gruplara zımnî veya sarîh bir biçimde atfedilen ve suçla mücadele pratiklerinde açığa çıkan çeşitli toplumsal anlam şemalarının polislik edimlerine etkisi akışkan etnografiyle anlaşılabilir bir olgudur. Benzer biçimde, mağdurun deneyimlediği travma sonrası duygu durumu ve güvenlik algısına ilişkin anlam ve takdir şemalarının ne ölçüde etkilendiğini/değiştirdiğini kavramak da ancak mağdurun gündelik hayat pratiklerindeki akışlara nüfuz etmek ve söz konusu akışlardaki öznelliği yakalamakla mümkün olacaktır.

Sonuç

Anlaşılmayan ve dolayısıyla açıklanması mümkün olmayan bir görüngüyü tanımlayan ilkeler önceden bilinemez. Görüngüye hakim olan ilkeler bilinmeden de o görüngünün doğası hakkında fikir sahibi olunamaz. Suç da toplumsal bir görüngüdür. Suçu önlemek ve düzenlemek öncelikle onu sorunsallaştırmayı gerektirir. Sorunsallaştırma eylemi de düşüncenin kuruluş tarzı gereği araştırma nesnesinin varlığını mümkün kılan olasılık koşullarını öncelikle anlamayı, varlığı belirleyen ilkelerin tespitinden sonra da varlığın oluşum koşullarının işleyişini açıklamayı beraberinde getirir. Bu nedenle, suç fiili öncelikle anlaşılmalı ve açıklanmalıdır. Türkiye'de çeşitli suç tiplerinin inşası onu işleyen faillerden, suçtan etkilenen mağdurlardan ve suçu kontrol altına almaya çalışan kolluk gücü ve ceza adaleti aygıtının etkileşiminden bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla, belirli bir sosyo-kültürel

uzam ve zaman dahilinde suç olarak görülen fiilin öncelikle anlaşılması ve sonra açıklanmasına ihtiyaç vardır. Giderek kozmopolitleşen, ontolojik güvencesizliğin ve riskin gündelik yaşamlara temas ettiği metropol kentlerde sıkça tezahür eden suçların anlık deneyimi ve suçu işleyen ve kontrol altına almaya çalışan aktörlerin etkileşiminde duyguların ve anlamların rolü son derece önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel kriminolojinin epistemik ilkeleri ile anlık ve akışkan etnografik yöntemi, gayri-ahlaki, gayri-meşru ve gayri-hukuki olanın oluşumsal koşullarını anlamak ve açıklamak ve sonrasında önleyici tedbirler almak adına son derece önemli bir imkan olarak karşımızda durmaktadır. Akademik anlamda yapılması gereken ise Türkiye kriminoloji disiplini mahkeme-karakol-hapishane üçgeninden toplumsal hayata indirmektir.

Kaynakça

- Atılgan, E. (2007). *Mekandan imkana çocuk suçluluğunun habitusu ceza ehliyeti ilişkisi*. Ankara: Güngör Basım Yayım.
- Baker, U. (2002). *From opinions to images: Towards a sociology of affects* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (1992). *Risk society*. Londra: Sage.
- Berman, M. (1982). *All that is solid melts into air*. Londra: Verso.
- Bozdemir, S. & Argun, U. (2012). *Suç önleme sempozyumu kitabı*. Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları No:1, Suç Önleme Sempozyumu.
- Brantingham, P. V. & Brantingham, P.J. (2004). Computer simulation as a tool for environmental criminologists. *Security Journal*, 17(1), 21–30.
- Brotherton, D. & Barrios, L. (2004). *The almighty latin king and queen aation*. New York: Columbia University Press.
- Bryman, A. (2001). Introduction: A review of ethnography. In A. Bryman (Ed.), *Ethnography Volume I*, IX-XXXIX: Londra: Sage.
- Clarke, R. & Cornish, D. (1985). Modelling offenders' decisions: a framework for policy and research. In M. Tonry & N. Morris (Eds), *Crime and Justice: An Annual Review of Research*, 147–185: Chicago: University of Chicago Press.
- Clarke, R. & Hope, T. (1984). *Coping with burglary: Research perspectives on policy*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Cohen, S. (1972). *Folk devils and moral Panics: The creation of the mods and rockers*. Londra: MacGibbon and Kee.

-
- Cromwell, P. & Birzer, M. L. (2014). *In Their Own Words: Criminals on Crime: An anthology*. Oxford: Oxford University Press.
- Çakıcı-Gerçek, L. (2006). Şüpheli ve mağdur üzerine bir araştırma. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8 (3-4), 79–98.
- Dolu, O. (2009a). Bir fırsat olarak suç: Suçun durumsal belirleyicileri, suç fırsatları ve rutin faaliyetler teorisi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1–30.
- Dolu, O. (2009b). Rasyonel bir tercih olarak suç: Klasik okul düşüncelerinin suçu önleme ve açıklama kapasitelerinin değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(4), 89–120.
- Dolu, O. & Büker, H. (2009). Caydırıcılığın sınırları: Caydırıcılık eksenli suç önleme ve mücadele politikalarına eleştirel bir yaklaşım. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(3), 1–22.
- Erdoğan, N. (2007). Giriş: Yoksulları dinlemek. In N. Erdoğan & T. Bora (Eds.), *Yoksulluk Halleri Türkiye’de Kent Yoksulluğun Toplumsal Görünümleri*, 9–17: İstanbul: İletişim.
- Eryalçın, M. & Duyan, V. (2016). *Suçta sürüklenen çocuk ve gençler*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Londra: Longman.
- Felson, M. (2002). *Crime and everyday life* (3rd Edition). Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Felson, M. & Clarke, R. (1998). Opportunity makes the thief: Practical theory for crime prevention. In B. Webb (Ed.), *Police Research Series, paper 98*. Londra: Home Office.
- Ferrell, J. (1995). Culture, crime, and cultural criminology. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 3(2), 25–42.
- Ferrell, J. (1998). Criminological verstehen: Inside the immediacy of crime. In J. Ferrell & M. Hamm (Eds), *Ethnography at the Edge: Crime, Deviance and Field Research*, 20–42: Boston: Northeastern University Press.
- Ferrell, J. (1999). Cultural criminology. *Annual Review of Sociology*, 25, 395–418.
- Ferrell, J. (2004). Boredom, crime and criminology. *Theoretical Criminology*, 8, 3, 287–302.
- Ferrell, J. (2006). *Empire of scrounge*. New York: New York University Press.
-

-
- Ferrell, J. & Hamm, M. (1998). *Ethnography at the edge: Crime, deviance and field research*. Boston: Northeastern University Press.
- Ferrell, J. & Sanders, C.R. (1995). *Cultural criminology*. Boston: Northeastern University Press.
- Ferrell, J, Hayward, K. & Young, J. (2008). *Cultural criminology: An invitation*. Londra: Sage.
- Ferrell, J, Hayward, K, Morrison, W. & Presdee, M. (2004). *Cultural criminology unleashed*. Londra: Glasshouse Press.
- Garland, D. (2001). *The Culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Oxford: Clarendon.
- Garot, R. (2007). "Where You From!": gang identity as performance. *Journal of Contemporary Ethnography*, 36 (1), 50–84.
- Gottfredson, M. & Hirschi, T. (1990), *A General theory of crime*. Stanford: Stanford University Press.
- Gökçearsan-Çiftçi, E. (2017). *Suçun yolculuğu: Yaşanmış olaylardan öyküler*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Hall, S. & Jefferson, T. (1976). *Resistance through rituals: Youth subcultures in post-war Britain*. Londra: Routledge.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice* (3rd Edition). Londra: Routledge.
- Hayward, K. (2004). *City limits: Crime, consumer culture and the urban experience*. Londra: Glasshouse.
- Hayward, K. (2007). Situational crime prevention and its discontents: rational choice theory versus the "culture of now". *Social Policy and Administration*, 41(3), 232–50.
- Hayward, K. (2010). Opening the lens: cultural criminology and the image. In K. Hayward & M. Presdee (Eds.), *Framing Crime: Cultural Criminology and the Image*, 1–16: Londra: Routledge.
- Hayward, K. (2012). Five spaces of cultural criminology. *British Journal of Criminology*, 52(3), 441–462.
-

-
- Hayward, K. & Presdee, M. 2010. *Framing crime: Cultural criminology and the image*. Londra: Routledge.
- Hayward, K. & Young, J. (2004). Cultural criminology: some notes on the script. *Theoretical Criminology*, 8 (3), 259–73.
- Hebdidge, D. (1979). *Subculture: The meaning of style*. Londra: Routledge.
- Herrnstein, R. & Murray, C. (1994). *The bell-curve: Intelligence and class structure in American life*. New York: Free Press.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. California: University of California Press.
- Hollway, W. & Jefferson, T. (2000). *Doing qualitative research differently: Free association, narrative and the interview method*. London: Sage.
- Horowitz, R. (1983). *Honor and the American dream*. Brunswick: Rutgers University Press.
- İçli, T. (1984). Uyuşturucu madde bağımlıları ile sosyolojik bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 77–86.
- İçli, T. & Ögün, A. (1988). Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 17–32.
- İçli, T. & Özcan, N. (1992). Türkiye’de ekoloji suç ilişkisi üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (1-2), 27–52.
- İçli, T. & Çoban, S. (2012). A study on the effects of family and delinquent peers on juvenile delinquency in Turkey, *Advances in Applied Sociology*, 2 (1), 66–72.
- İçli, T., Sever, H., Sever, M., & Ökten, Ş. (2012). Foreign juvenile delinquency: The case of Istanbul. *Advances in Applied Sociology*, 2 (1), 59–65.
- İçli, T., Seyidoğulları, İ., Tatlıdil, H., Çoban, S., Sever, H & Süeroğlu, Ü. (2009). Profiling property criminals in Turkey. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 54 (4), 640–655.
- Jacobs, B. & Wright, R. (2006). *Street justice: Retaliation in the criminal underworld*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katz, J. (1988). *Seductions of crime*. New York: Basic Books.
- Kızmaz, Z. (2003). Ekonomik yapı ve suç: bazı araştırma bulguları üzerine genel bir değerlendirme. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 279–304.
-

- Kızımaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 291–319.
- Kızımaz, Z. (2005). Din ve suçluluk: Suç teorileri açısından kuramsal bir yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1), 189–215.
- Kızımaz, Z. (2006). *Cezaevi müdavimleri (İnatçı suçlular)*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Koca, E. (2013). *Polisliğin kitabını yazmak: Antropolojik açıdan polisliğin bürokrasisi ve görünüşleri*. Ankara: Atıf Yayınları.
- Lea, J. & Young, J. (1984). *What is to be done about law and order?* Londra: Penguin.
- Lyng, S. (1990). Edgework. *American Journal of Sociology*, 95 (4), 851–86.
- Lyng, S. (2005). *Edgework*. New York: Routledge.
- Matthews, R. (2014). *Realist criminology*. Basingstoke: Palgrave.
- Matthews, R. & Young, J. (1992a). *Issues in realist criminology*. Londra: Sage.
- Matthews, R. & Young, J. (1992b). *Rethinking criminology: The realist debate*. Londra: Sage.
- Mercan, B.A. (2013). 2011 İngiltere isyanlarını anlamak: İngiltere hükümetinin söylemi ve karşı olgular. *Mülkiye Dergisi*, 37(1), 105–142.
- Mercan, B.A. (2017). Profesyonel suçlunun oluşumunda duygulanımlar ve eğilimler: Lacan ve Bourdieu ekseninde yaklaşım. *Toplum ve Bilim*, 142, 24–56.
- Mercan, B.A. (2018). The making of the professional criminal in Turkey. *Ethnography*, doi:10.1177/1466138118779604.
- Mercan, B.A. (2019). The modus operandi of burglary in Turkey. *The British Journal of Criminology*, 59 (1), 45–63.
- Moore, J. (1991). *Going down the barrio: Homeboys and homegirls in change*. Philadelphia: Temple University Press.
- Moore, J. (1978). *Homeboys*. Philadelphia: Temple University Press.
- Murray, C. (1990). *The Emerging British underclass*. Londra: IEA Health and Welfare Unit.
- Özbay, Ö. (2006). Class and self-reported juvenile delinquency: Evidence from Turkey. *Journal of Criminal Justice*, 34 (3), 237–249.

-
- Özbay, Ö. (2008). Self-control, gender, and deviance among Turkish university students. *Journal of Criminal Justice*, 36 (1), 72–80.
- Özbay, Ö. & Özcan, Y.Z. (2007). A test of Hirschi's social bonding theory: A comparison of male and female delinquency. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 52 (2), 134–157.
- Polsky, N. (1967). *Hustlers, beats and others*. Chicago: Aldine.
- Presdee, M. (2000). *Cultural criminology and the carnival of crime*. Londra: Routledge.
- Presdee, M. (2004). Cultural criminology: The long and winding road. *Theoretical Criminology*, 8 (3), 275–285.
- Sanchez-Jankowski, M. (1991). *Islands in the street: Gangs and American urban society*. Berkeley: University of California Press.
- Sennet, R. (1977). *The fall of public man*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smit, M. & Tilley, N. (2005). *Crime science: New approaches to preventing and detecting crime*. Cullompton: Willan.
- Snyder, G. (2006). Graffiti media and the perpetuation of an illegal subculture. *Crime, Media, Culture*, 2 (1), 93–101.
- Spivak, G. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds), *Marxism and the Interpretation of Culture*, 271–313: Urbana: University of Illinois Press..
- Sevim, Y. & Soyaslan, Y. (2009). Hırsızlık suçu faillerinin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri: Elazığ örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11 (3), 23–41.
- Yablonsky, L. (1962). *The violent gang*. Baltimore: Penguin.
- Taylor, I., Walton, P. & Young, J. (1973). *The new criminology: For a social theory of deviance*. Londra: Routledge and Kegan Paul.
- Tüzüntürk, S. (2009). Çok boyutlu ölçekleme analizi: Suç istatistikleri üzerine bir uygulama. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 71–91.
- van Dijk, Teun A. (1997). *Discourse studies: A multidisciplinary introduction*. Londra: Sage.
- Wilson, J. Q. (1975). *Thinking about crime*. New York: Vintage.
- Wilson, J. Q. & Herrnstein, R. (1985). *Crime and human nature*. New York: Simon and Schuster.
-

-
- Wodak, R. & Krzyżanowski, M. (2008). *Qualitative discourse analysis in the social sciences*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Young, A. (1996). *Imagining crime: Textual outlaws and criminal conversations*. Londra: Sage.
- Young, J. (1992). Ten points of realism. In J. Young & R. Matthews (Eds), *Rethinking Criminology: The realist debate*, 24–68: Londra: Sage.
- Young, J. (1997). Left realist criminology: Radical in its analysis, realist in its policy. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology*, 473–98: Oxford: Oxford University Press..
- Young, J. (1999). *The exclusive society*. Londra: Sage.
- Young, J. (2003). Merton with energy; Katz with structure: The sociology of vindictiveness and the criminology of transgression. *Theoretical Criminology*, 7 (3), 389–414.
- Young, J. (2007). *The vertigo of late modernity*. Londra: Sage.
- Young, J. (2011). *The criminological imagination*. Londra: Polity.
- Young, J. & Matthews, R. (1992). *Issues in realist criminology*. Londra: Sage.
-